

- א. דנו האחרונים אם עבר וכנסה, האם עומדת באיסור אשת-אח ובכרת, או שמא כיון שעולה לחליצה מן התורה, אינה אסורה משום ערוה. ויש שתלו זאת במחלוקת הראשונים (עפ"י מל"מ; שעה"מ יבום ו. וע' אחיעזר).
- ב. משמע שחייבי עשה אם בעלו לא קנו אף מדרבנן, וכל שכן מאמר אין מועיל בהם (חזו"א קלד לדף מד). ויש אומרים שצריכה גט מגזרה דרבנן. ויש מצדדים שאם בעל לשם קידושין צריכה גט מן הדין שהרי קידושין תופסים בחייבי לאו-ועשה (ע' מאירי).
- ג. צרות חייבי עשה או לאוין-ועשה – מותרות (עתוס' מד. ד"ה אלמא. וכנ"ל בחי"ל). ונראה שלדעת הראשונים שמדין תורה פטורות אף מן החליצה, לדעת רבי יפטרו צרותיהן כיון שאין אני קורא בהם 'ולקחה' ולדעתו אין הדבר תלוי בשם ערוה (עפ"י חדושי ר' שלמה היימן סוס"א).
- האסורות מדברי סופרים כגון שניות לעריות – חולצות ולא מתיבמות. חלץ או בעל – הועילו מעשיו ונפטרה צרתה.
- א. השניות לעריות אינן אסורות את צרותיהן להתיבם (ירושלמי; אה"ע קע, יח ובהגר"א).
- ב. החלוצה לכהן חולצת ואינה מתייבמת, כפי ששינינו במשנה. יש מי שכתב שהואיל ואיסורה מדרבנן ואינה מתייבמת משום גזרה אטו ביאה שניה, בספק חלוצה הריהי מתייבמת (עפ"י תיבת גומא לפמ"ג – אמור).

חלץ לזו האסורה עליו בלאו או בלאו-ועשה או מדברי סופרים – לדעת הרמב"ם לא נפטרה צרתה בחליצה זו אלא צריך לחלוץ גם לצרה (וכן פסק בשלחן ערוך אה"ע קעד, א. ורק אם שתיהן אסורות, פוטר חליצת האחת את חברתה. עבהגר"א קע סקט"ו). ויש חולקים וסוברים שחליצת האסורה פוטר צרתה (עפ"י בה"ג; רמב"ן מד. – עפ"י התוספתא; וע' פסקי ריא"ז; תוס' להלן כו: ד"ה וחליצה; שו"ע ורמ"א קע, ובהגר"א שם ובסי' קעד סק"ג).

ב. אחותה של ערוה שהיא יבמתה, ונפלה עמה [משני אחים] – חולצת או מתייבמת, שאינה אסורה לו משום אחות זקוקתו שהרי ערוה אינה זקוקה כלל, אבל באיסור-מצוה (– שניות האסורות משום מצוה [דאוריתא. ירושלמי ב, ד] לשמוע דברי חכמים), כיון שמהתורה נופלת לפניו ליבום, נמצא פוגע באחות זקוקתו (ואסור משום שיש זיקה או משום ביטול מצות יבמין על ידי שלוקח את אחותה. ע' בראשונים), הלכך חולץ ואינו מייבם. והוא הדין לאיסורי-קדושה, אחותה שהיא יבמתה אסורה (משנה כו. ראשונים).

ג. פצוע דכה וכרות שפכה וסריס אדם והזקן (שהיתה להם שעת הכושר להוליד) – או חולצים או מיבמים, אלא שאסור לפצוע דכה לייבם משום איסורו לבוא בקהל ואולם אם ייבם – קנה ואסור לקיימה. וכן כשמתו הם – נשותיהם עולות ליבום לאחיהם.

דין יבום וחליצה באשת כהן גדול או מלך שמתו, ודין המלך עצמו לענין יבום וחליצה – בסנהדרין יח-יט.

דף כא

ל. מהו מקור איסור שניות לעריות ומה טעמו?

איסור שניות לעריות – מדרבנן, עשו חכמים סייג לתורה שלא ייכשל אדם באיסור ערוה דאוריתא. והסמיכו חכמים איסור זה על הכתובים; –
כי את כל התועבת האל עשו אנשי הארץ. 'האל' – קשות, מכלל שיש רכות. ואלו הן השניות לעריות (רבא).

רב יהודה אמר: ואזן וחקר, תקן משלים הרבה – עד שבא שלמה היתה תורה דומה לכפיפה שאין לה אזנים בא שלמה ועשה לה אזנים (שהיא משתמרת שלא תיפול, כך על ידי שניות מתרחקים מן העריות. רש"י).

משמע לכאורה שלדברי רב יהודה, שלמה תיקן שניות, וכן מפורש בתוס'. ומהר"ל כתב שאין צריך לומר שהוא תיקן אלא שהיה מברר איזו אסורה מדרבנן ואיזו מותרת. ולשון הרמב"ם (אישות א,ו): ויש נשים אחרות שהן אסורות מפי הקבלה ואיסורן מדברי סופרים, והן הנקראות 'שניות' מפני שהן שניות לעריות' (ובכס"מ תמה על לשון 'קבלה').
 רבי אושעיא אמר מכאן: פרעהו אל תעבר בו שטה מעליו ועבר. למה הדבר דומה, לאדם משמר פרדס; משמרו מבחויץ – כולו משתמר. משמרו מבפנים – שלפניו משתמר שלאחריו אינו משתמר. כן אמר רב אשי. ודחו דבריו ואמרו שאפילו שלפניו אינו משתמר כי לולא שניות היה פוגע בערוה עצמה.
 רב כהנא אמר מכאן: ושמרתם את משמרתם – עשו משמרת למשמרת. (וכן נאמר בשלמה 'ושמרת את משמרת ה' – אלו סייגים שתיקן. וכן דרשו עה"פ חכמה לשלמה כחול על שפת הים – כחול הגודר את הים, כן חכמה גדרה לשלמה, אלו הסייגים שתיקן, כגון שניות לעריות. עפ"י משך-חכמה סוף ויחי).

דפים כא – כב

לא. א. אלו הן השניות לעריות?

מה הן שניות לעריות:

א. אמו (הרחקה מאמו), **אם אביו** (משום אם אמו, והטעם שגזרו גזרה לגזרה – מפני שנקראות שתייהן 'אמא רבה', וכעין גזרה אחת היא. מאירי ועוד), **אשת אבי אביו** [וכן הדורות שלמעלה מהן אסורות לעולם, והכל משום אמו ואשת אביו], **אשת אביו אמו** [אבל אשת אבי אביו אמו, אמר זעירי שמוותרת, ואילו רב לא פירש בה היתר משום שאשת אבי אמו מתחלפת באשת אבי אביו]; –

א. בירושלמי אמר בר קפרא: אם אבי אביו ואם אבי אמו.

לדעת הרמב"ם (אישות א,ו) וסמ"ג ורי"א"ז והטור, אם אבי אביו ואם אבי אמו יש להן הפסק [שלא כאם אמו ואשת אבי אביו]. ויש חולקים (מאירי בשם גאונים ספרד; מהרש"ל. וע"ע טשו"ע טו ג ה ובית שמואל סק"ה).

ב. הרמב"ם הרי"ף הרי"ש והרי"א"ז פסקו כזעירי שאשת אבי אביו אמו מותרת. וכן נקטו בטשו"ע ומהרש"ל, ודלא כראב"ה שכתב שאין הלכה כזעירי.

ואשת אבי אמו [אבי] אביו, כתב מהרא"י (תרומת הדשן רטו) לאסור אפילו לדעת הרמב"ם שפסק כזעירי, כי היא מקרובות האב ומצויים אצלם יותר מקרובות האם. וכן הסכימו מהרש"ל, רמ"א (טו, ז) וט"ז. ויש מתירים כיון שנתערב צד אם (עפ"י ב"ח לדעת הרמב"ם; בהגר"א).

ג. אם אשת אביו – מותרת (רמב"ם איס"ב ב, יד ועוד). ובהלכות גדולות הנמצאות בידינו כתוב לאסור. וכתב מהרש"ל שאין לסמוך על כך 'ומי יודע אם הגירסה אמיתית'.

אשת אחי האב מן האם (אטו אשת אחי האב מן האב שאסורה מהתורה), אשת אחי האם מן האב, ופשטו